
Enni
Vanhatapio
Tyttö
ystävä

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Teoksen kirjoittamista ovat tukeneet Taiteen edistämiskeskus, Otavan Kirjasäätiö, Suomen Kirjailijaliitto ja Nuoren Voiman Säätiö.

Copyright © Enni Vanhatapio ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

ISBN 978-951-1-38797-8

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2022

ROE EI HALUA että olen täällä. Hän muuttuu, kääntyy pois. Me emme oikeastaan tunne toisiamme. Kysyn millainen hän oli minun ikäisenäni, ja hän katsoo minua oudosti. Hän väittää ettei muista. Hän ei sano että olen uuvuttava, mutta näen hänen ajattelevan niin. Hän välttelee katsettani silloinkin kun naimme, haluan naida koko ajan, ja hänen mielestään se on epäilyttävää. Hän ei sano niin. Olemme hänen asunnossaan. Seinillä on taidetta joka ei esitä mitään, ja kaapeissa kauniita astioita, suuria kovakantisia kirjoja sohvapöydällä, ikkunalaudoilla kasveja joista hän huolehtii. Puhelimeni akku on joitakin päiviä sitten loppunut.

Donna on Roen entinen tyttöystävä, hän tulee käymään ilmoittamatta tänään kuten monina muinakin päivinä. He istuvat keittiönpöydän ääressä vapaina ja rentoutuneina, he nauravat ja minä istun suuressa nojatuolissa vähän kauempana, pöydän ympärillä on vain kaksi tuolia. Nojatuoli on karkeaa valkoista kangasta. Ihmisten vaatteista on pinttynyt siihen tummia kohtia. Donna kutsuu itseään urbaaniksi keräilijäksi. Hän etsii ruokakasveja kaupungin luonnosta, nytkin matkallaan tänne on löytänyt jostain villivalkosipulin kynnen. Haista, hän sanoo ja tuo sen nenäni alle.

Roella on tapana sanoa että Donna on hyvä ihminen. Donnalla on tapana kutsua Roeta Rosaksi. Hän tekee niin nyt, ja Roe teeskentelee suuttuvansa, heittää häntä appelsiininvii-paleella, jonka Donna poimii sylistään ja syö, syödessään katsoo Roeta silmiin ja hymyilee. Appelsiininmehua valuu hänen leualleen. Kun Roe menee vessaan ja minä ja Donna jäämme

kahden, Donna ottaa keittokirjan ja selaa sitä hitaasti, raukea ilme kasvoillaan. Kirja on sama kuin se, jonka isäsi jonakin vuonna antoi minulle joululahjaksi. Reseptit on jaoteltu vuodenaikoihin ja kasvukausiin. Mattapintaiset musteentuoksuiset kuvat näyttävät maalauksilta, ja selkämukseen on ommeltu kiiltävä raamatunomainen kirjanmerkkinauha. Rakkaudella, isäsi on kirjoittanut kannen sisäpuolelle, ja siinä on jotakin uskomatonta.

I

KUN ENSIMMÄISEN KERRAN tapasin torakan, en heti huomannut sitä. Se maastoutui olohuoneen matossa kiemurtelemaan tummanpunaiseen kuviointiin. Erotin sen vasta kun se liikkui vaaleaan kohtaan. Sen tuntosarvet vavahtelivat. Se pysähtyi eteeni ja kohotti hieman päätään, jäi kysyvästi katsomaan. Suusani oli paljon sylkeä. Otin askeleen ja torakka pakeni, katosi nopeasti jonnekin.

Olin yksin sinä iltana. Olimme riidelleet siitä että oli jonkun ystäväsi syntymäpäivä enkä minä halunnut lähteä juhlimaan sitä. Olit siistinyt partaasi trimmerillä kylpyhuoneen peilin edessä ja sanonut että minä en milloinkaan asettanut sinun tarpeitasi omieni edelle. Partakarvoja tarttui palasaippuaan lavuaarin laidalla.

Lämmitin mikrossa sinun edellisiltana valmistamaasi tomaattikeittoa. Istuin sohvalla ja yritin katsoa televisiosta ohjelmaa, jossa ihmiset söivät tuntemattomien kanssa ruokaa ja toivoivat rakastuvansa. Lusikasta tippui valkoiselle paidalle pieniä oransseja pisteitä, melkein näkymättömiä. Oli vaikeaa keskittyä. Minä olen täällä yhä, torakka sanoi jostain seinän sisältä, voit yrittää teeskennellä, että et nähnyt minua eikä mitään ole tapahtunut, mutta tiedä, että olen täällä ja odotan.

Laitoin televisiota kovemmalle. Tuli mainoskatko ja nousin sohvalta, kävelin keittiöön ja otin kaapista lavuaarin alta puhdistusaineen ja rästin. Aloin hinkata keittiötasoa kahdeksikkomaisella liikkeellä, jonka olin oppinut kolmetoistavuotiaana kotitaloustunnilla. Kotitalousopettajan mukaan minulta oli puuttunut luontainen tuntuma jauhון annosteluun, mutta sitä voisi kyllä

harjoitella. Kaadoin opettajan käsille kattilallisen kiehuvaa vettä. Se oli opettajan vika. Hän ei katsonut eteensä ja käveli päin minua ja kattilaa, jota olin kantamassa jonnekin.

Olin jättänyt ikkunat kiinni niin että pesuaineen haju sai uida aivoihini, pidin siitä että pää tuntui raskaalta ja ajatuksista tuli hitaita. Palasin olohuoneeseen, rullasin maton. Se oli painava, ja sen nurja puoli oli karkea ja raapi olkapään ihoa, kun raahasin sen parvekkeelle.

Levitin maton kaiteen ylle ja katsoin sitä. Näin että eräässä kohdassa oli pieniä kaljuja läikkiä. En ollut huomannut niitä ennen. Koit olivat syöneet mattoa ne vuodet, kun se oli maannut rullalla isovanhempiesi kartanon ullakkohuoneessa. Matosta kohosi sakeaa tomua kun aloin piiskata sitä. Kauniitkin asiat olivat salaa likaisia.

Päätin olla kertomatta sinulle torakasta. Istuin betonilattialle, tiiliseinä oli selkää vasten karhea ja auringosta lämmin. Sytytin tupakan, vaikka tiesin että haistaisit sen myöhemmin minusta ja kysyisit, olinko polttanut, ja jos olin niin minkä takia, ja kysyessäsi näyttäisit pettyneeltä ja surulliselta koska tupakoiminen oli ällöttävää.

Katselin kadun toiselle puolelle pystytettyjä rakennustelineitä. Telineillä ei kiipeilyt kukaan. Rakennusihmiset olivat lähteneet kotiin, ja tyhjinä telineet näyttivät turhanpäiväisiltä ja haurailta. Ajattelin yhden rautaputken irrottamista ja sitä että koko rakennelma saattaisi silloin sortua, ja sitä miltä metallikappaleet kuulostaisivat kolistessaan asfalttiin.

Tupakka oli palanut niin lyhyeksi että sormia alkoi polttaa. Heitin tumpin kaiteen yli kadulle, jotta et palatessasi näkisi sitä. Nousin ylös ja nojasin kaiteeseen, kurotin itseäni sen yli niin että näin kaukana taivasta vasten piirtyvät nostokurjet. Pidin nostokurkien katselemisesta, siitä että missä tahansa tämän kaupungin

kolkassa saattoi koska vain katsoa taivaalle ja nähdä nostokurjen. Nosturin ohjaamossa loisti pieni punainen valo, kuin silmä. Ajattelin itseni makaamaan ohjaamon penkille. Jos käpertäisin polvet syliini, niin mahtuisin siihen hyvin, eikä niin korkealle kuuluisi ollenkaan ääniä, olisi hiljaista. Silitin maton pehmeää nukkaa sormenpäillä. Jätin sen siihen, palasin sisälle.

KUN TÄYTIN KAKSIKYMMENTÄYHDEKSÄN, veit minut matkalle. Junassa lentokentälle katsoin rakennusten kattoja ja päätin, että toivoa on. Laskin käden polvellesi ja annoin sen jäädä siihen. Voin tulla paremmaksi, ajattelin. Ei haittaisi että olin sairastumassa ja nieleminen oli vaikeaa. Voisin olla terve ja hyvä. Edessämme istui perhe, mies ja nainen ja lapsi, ja mies ja nainen keskustelivat hiljaisella äänellä jonkun tuntemansa ihmisen alkoholinkäytöstä. Hän ei enää hallitse itseään, nainen sanoi. Näin että heidän kätensä lepäsivät käsinojalla toistensa päällä, mies liikkutti peukaloaan naisen kämmenselällä. Lapsi, joka istui miehen sylissä päässään kireä neulottu hattu, sininen, painoi kasvonsa penkkien väliin niin että poskien kalpea iho kiristyi ja kallon luut erottuivat selkeästi. Ai hei, sinä sanoit lässäyttämättä ja vakavasti kuin aikuiselle. Lapsi ei vastannut vaan alkoi nuolla penkin selkänokjaa ja niin tehdessään tuijotti minua. Kieli oli pullea ja märkä. Jonkun pitäisi tehdä jotakin, nainen sanoi.

Lähtöportilla ennen koneeseen nousua soitit kaikille perheenjäsenillesi. Kerroit rakastavasi heitä. Puhuessasi käveleskelit pientä ympyrää, minä istuin penkillä roskiksen vieressä. Roskiksen päälle oli rypistetty ruskea paperipussi, paperissa oli ketsuppitahroja. Puhuit veljesi kanssa siitä että hänen lapsensa oli pian menossa päiväkotiin. Olit elävän näköinen, kasvoillasi oli paljon ilmeitä. Hymyilit vaikka veljesi ei voinut nähdä sitä, ja ajattelin että sen siksi täytyi olla aitoa hymyilyä.

Katsoin puhelintani. Äiti oli lähettänyt kuvan muurahaiskeosta. Täällä vielä kuhina käy, hän kirjoitti ja kysyi miten aioin

juhlistaa syntymäpäivääni. Kyllä sinua varmasti taas hemmotellaan, hän kirjoitti. Hän oli lähettänyt viestin jo joitakin päiviä sitten. En ollut vastannut, ja nyt hän lähetti uudessa viestissä pelkän kysymysmerkin. Joo, sanoit veljellesi puhelimeen, iskit minulle puhuessasi silmää, yllätysmatka, ei arvannut mitään, vai mitä kulta, kosketit päälakeani. Äänesi oli se jota käytit julkisilla paikoilla, kova miesääni. Sanoit veljellesi vielä kerran että rakastat häntä ja lähetit terveisiä kaikille, lots of love. Tuijotin kysymysmerkkiä puhelimeni näytöllä, laitoin puhelimen pois.

Kerran katsoin kanssasi lastenelokuvaa jossa perheenjäsenet olivat toisilleen hyvin läheisiä, perhe oli jonkinlainen pieni joukkue joka taisteli yhdessä yli kaikenlaisten esteiden ja lopulta pelasti maailman. Se oli onnellinen elokuva, mutta tulini siitä surulliseksi ja itkin vähän. Kysyit oliko minulla koti-ikävä. Ei, sanoin. Ehkä voisit soittaa ja kertoa ajattelevasi heitä, jatkoit, enkä sanonut siihen enää mitään.

Lentokoneessa puristit kättäni. Pidot silmiä kiinni ja hikoilit vähän. Lentokoneen putoaminen on paljon epätodennäköisempää kuin auto-onnettomuus, sanoin. Huitaisit ilmaa vapaalla kädelläsi. Puhalsit ilmaa suustasi, ja pelkosi ärsytti minua. Siedin huonosti heikkoutta ja tarvitsevuutta, vaikka pitkään luulin olevani erilainen. Irrotin käteni hikisestä otteestasi. Otin oksennuspussin istuintaskusta ja aloin taitella sitä tiheäksi haitariksi. Kun turvavyön merkkivalo nousun jälkeen sammui ja sinä tilasit oluen ja rentouduit, minä nousin ja kävelin käytävää pitkin vessaan. Oli tärkeää mennä heti nousun jälkeen, ennen kuin muut matkustajat ehtivät juoda rakkonsa täyteen pikkuruuisista viinipulloista.

Lukitsin oven ja valo syttyi, ja valon takia olin täällä. Se oli kylmää ja vaaleansinistä ja kirkasta. Näin itsestäni asioita joita

normaaliolosuhteissa oli hankalaa huomata. Tarkastelin kasvojani hyvin läheltä ja kaikista kulmista. Löysin leuastani pitkän mustan karvan. Se oli saanut kasvaa siinä kaikessa rauhassa, en ollut huomannut. Muut ihmiset varmaankin olivat, ehkä joissain puistoistujaisissa aurinkoisella säällä. Otin pinsetit ja poistin sen. Tiesin että seuraavana päivänä se ehkä jo palaisi. Ruumiistani tihkui lakkaamatta kaikenlaista inhottavaa, sen ajatteleminen tuntui siltä kuin kelluisin mustassa vedessä, joka loputtomasti jatkuu kaikkiin suuntiin, ja siltä että koska tahansa saattaisiin paljastua, jäädä kiinni jostakin mille en tiennyt nimeä. Lentoemäntä koputti oveen ja kysyi oliko kaikki hyvin. On, sanoin oven läpi, kaikki hyvin, ja laitoin pinsetit taskuun, ja kun avasin oven, sen taakse oli muodostunut pieni jono. Hymyilin jonottajille vessastapoitumishymyn. Vartaloni koski heidän vartaloitaan kun hivuttauduin kapealla käytävällä eteenpäin.

Olit vuokrannut loma-asunnon kaupungin vanhasta osasta. Seisoimme tyhjällä mukulakivikadulla ja katsoimme vaaleanpunaista rakennusta. Ikkunanpieliin oli maalattu valkoisia koristeita. Sisäänkäynti oli rakennuksen takana, oli mentävä pienelle sivukujalle jonka varrella oli roskalaatikoita ja ruskeiksi käpristyneitä lehtiä. Yksisilmäinen kissa istui roskisten päällä kuollut hiiri suussaan ja tuijotti meitä. Kävi ilmi että vaaleanpunainen piparakkuilme rajoittui vain julkisivuun, vain siihen seinään jonka kadulla vaeltavat ihmiset näkivät. Hämärällä sisäpihalla lojui tyhjiä energijuomatölkkejä ja yksi likainen, kukkakuvioitu patja, sen päällä mytyssä kiiltävä tummansininen vaatekappale. Asfaltin raoista puski pitkää keltaista heinää. Seinää pitkin kiipeävä kasvi oli solminut itsensä ovenpielessä ruostuvaan ostoskärryyn ja räikeänväristen polkupyörien pinnoihin. Naapuripiha verkkoaidan takana näytti päiväkodilta, siellä oli hiekkalaatikko ja sen ympä-

rillä auringon haalistamia lasten muovimopoja ja norsunmuotoisia vieterikeinuja, ei yhtään lasta. Aika hiljaista, sanoit, onkohan jokin juhlapyhä. Kuulin äänestäsi, että halusit pitää yllä kepeää tunnelmaa mutta pelkäsit mitä ajattelin näkemästäni. Ehdotin, että ehkä päiväkotit oli täytynyt sulkea murhatutkimusten ajaksi. Pudistit päätäsi ja sanoit että olin mahdoton, yritit näyttää tuskastuneelta mutta hymyilit vähän ja kutsuit minua miellyttävän kuuloisella sanalla jonka myöhemmin etsin internetistä (morbid, adj., taking an unhealthy interest in decease or decay).

Rappukäytävässä haisi seiniin pinttynyt tupakka, jossain joku haudutti lihaa ja kuunteli teknoa. Kiipesimme portaat ylimpään kerrokseen. Kannoit pientä pyörillä vedettävää matkalaukuamme kahvasta. Olit pakannut sen, et antanut minulle sellaisia käytännöllisiä tehtäviä, sillä sinusta olin hellyttävällä tavalla hajamielinen. Asunnon ovella meitä vastassa oli pieni ryppyinen nainen. Hän hymyili, tarttui sinun käteesi kahdella kädellä ja sanoi nimesi kaksi kertaa. Sinä hymyilit takaisin ja pyysit anteeksi sitä että olimme saapuneet vähän ilmoittamaamme myöhemmin. Nainen sanoi nimesi uudestaan ennen kuin päästi irti kädestäsi. Kuljimme hänen perässään sisälle, ilma haisi ummehtuneelta, ja tummapuisten lipastojen ja pöytien päällä oli pitsiliinoja. Nainen avasi keittiönkaappeja ja osoitti kattiloita ja pannunalusia ja toisti sanoja joita emme ymmärtäneet. Hän näytti meille jokaisen huoneen valokatkaisimen, sammutti valot ja laittoi ne takaisin päälle ja katsoi meitä ja nyökkäsi. Hän ojensi sinulle kaksi avainta, osoitti taakseen ja alas viestiäkseen, että toinen avain oli alaovea varten ja että ovea piti avatessa vetää lujasti sisäänpäin. Sinä sanoit tämän maan kielellä kiitos, olit opetellut, ja te hymyilitte toisillenne.

Kun nainen lähti, tuli hiljaista. Kuuntelin loittonevia askelia. Lattialla lojui muutamia kuolleita kimalaisia. Ne olivat kuivuneet

rapeiksi ja murenivat jalkojeni alla, kun kävelin keittiöön. Keittiö ja makuuhuone olivat yksi suuri tila, niin että kaiken aikaa me näimme toisemme. Katsoin kun laskit matkalaukun lattialle ja istuit sängylle, huokaisit. Sängyn päällä oli pitsinen päiväpeite jonka läpi erottui lakanan ruusukuvio. Pitsi näytti kalaverkolta. Katsoit minua. Seisoin keittiössä, käännysin avaamaan ikkunan ja katsoin alas, näin naisen kävelevän sisäpihan halki pois. Sitten avasin astiakaapin oven ja liikutin kahvikuppeja ja lasveja. Tene-riffa, Las Palmas, Las Vegas, kahvikupeissa luki. Suljin kaapin-oven. Sulkemisesta kuului liian kova ääni. Vilkaisin sinua. Täällä ei paljon piilouduta, sanoit ja nauroit, ja minäkin nauroin. Olit raukea. Venytit käsivarsiasi kohti kattoa, ja näin että odotit minua.

Aamuyöllä heräsin siihen että en voinut hengittää. Nousin sängystä varovasti. Sinä nukuית käsi posken alla, sikeästi. Joskus olit niin liikkumatta että luulin sinun kuolleen ja jouduin tarkistamaan laittamalla kämmenselän sieraintesi alle. Toisina öinä suusi oli auki, kuorsasit, ja silloin hengityksesi kuivui pahanhajuiseksi. Pakenin sitä, pidin kasvot seinää lähellä tai käänsin kylkeä vain silloin kuin sinäkin, niin että kaiken aikaa kasvomme olivat kääntyneet samaan suuntaan tai makasimme selät toisillemme käännetyinä, emme koskaan kasvokkain. Kerran sanoit minun pyörivän kuin riivattu delfini. Lopeta, jooko, pyysit. Sanoin ettei kyseessä ollut tahdonalainen asia. Käännysin toiselle kyljelle ja yritin olla aloillani mutta en pystynyt, piti vielä kerran vaihtaa puolta. Yritin kääntyä hyvin hitaasti ja varovasti, mutta silloin sanoit että nyt rauhoitutaan. Painoit käsivarren ylitseni patjaan kiinni enkä enää pystynyt liikkumaan, eikä otteesi nukahtaessasikaan rauennut vaan makasit ylläni raskaana kuin ruumis. Pidot minusta kiinni, ja se ettei vaihtoehtoja ollut, tuntui turvalliselta ja joltakin muulta.

Lattialaudat kitisivät jalkojen alla, kun kävelin keittiöön. Olen opetellut hiljaisesti kävelemistä siitä saakka kun noin seitsemänvuotiaana laskeuduin joitakin portaita alas jossakin kyläpaikassa ja joku minulle sukua ollut ihminen sanoi että norsulaumako se sieltä tulla löntystää, ja kahvipöydän ääressä kaikki aikuiset nauroivat, lusikat kilisivät kahvikuppeja vasten, ja minä jäin alaportaalalle seisomaan. Joskus mietin millaista elämä olisi, jos muistaisi maailmanhistorian yksityiskohtia sen sijaan että muistaa, miltä tuntui puristaa porraskaidetta ja katsoa jalkojaan, ja että jaloissa oli valkoiset pitsireunasukat ja niiden pohjat olivat harmaat, ja sen kuinka päätti että tämän jälkeen koskisi lattiaan aina ainoastaan päkiöillä tai mieluiten vain varpailla.

Etsin kaapista kattilan. Sen pohjassa oli ruosteinen kehä. Täytin kattilan vedellä ja laskin sen liedelle. Liesi oli kaasuliesi, katsoin sinistä tulta. Kun vesi alkoi kiehua, tartuin kattilaan ja kannoin sen pöydälle. Olin etsinyt patalaput, koska kuumia asioita ei tule koskea paljain käsin. Kattilan alle asetin leikkuulaudan, jotta pöytään ei palaisi kuumasta pohjasta jälkeä jonka sinä myöhemmin huomaisit ja siitä tietäisit että jotakin oli kaiken aikaa ollut meneillään, sellaista että kuumien kattiloiden kanssa oli aamuneljältä vaellettu ja pöydänpintoja pilattu ja siksi luottokortiltasi lähtömme jälkeen veloitettaisiin lisämaksu, ehkä monta sataa jos kyseessä oli antiikkihuonekalu. Löysin ohueksi hiutuneen kaapinhajuisen pyyhkeen, levitin sen kanneksi pääni ja kattilan ylle. Hengitin kuumaa ilmaa ja toivoin että tauti sulaisi pois, niin että lomakuvissa en näyttäisi sairaalta vaan rakastuneelta. Pyyhkeen alla oli pimeää, iho hikoili, räpytin silmiä. Niskaan sattui vähän. Nostin pään kattilasta ja kuivasin kasvot pyyhkeeseen. Ajattelin että en ehkä kestänyt tätä riittävän pitkää aikaa, annoin liian nopeasti periksi.

Istuin vielä hetken pöydän ääressä, sinä hengitit tasaisesti. Hämärässä esineitä ei kunnolla erottanut, kaikki oli vierasta.